SHOULD I STAY OR SHOULD I GO ANEB CO DRŽÍ ZAČÍNAJÍCÍ UČITELE V PROFESI?

Světlana Hanušová, Tomáš Janík, Eva Minaříková, Tomáš Kohoutek, Miroslav Janík, Klára Uličná, Jan Mareš

Klíčová slova: začínající učitel, odchod z profese, objektivní determinanty

Cílem příspěvku je prezentovat výsledky kvantitativní i kvalitativní fáze výzkumu kontextuálních faktorů, které mohou být prediktory drop-outu začínajících učitelů. Na základě výsledků výzkumu budeme formulovat doporučení směřující k redukci nežádoucích odchodů začínajících učitelů pro školy, vzdělávací politiku a pregraduální vzdělávání učitelů.

K nedostatku učitelů a ke stárnutí učitelské populace přispívají i nežádoucí odchody kvalifikovaných učitelů z profese. Ty mají nepříznivý vliv na úrovni vzdělávacího systému (kvalita vzdělávání, ekonomické ztráty), na úrovni školy (spolupráce v rámci školy) a na úrovni školní třídy (kvalita výuky). Učitelé v prvních letech své kariery jsou z hlediska odchodu z profese nejohroženější skupinou (Ingersoll, 2003, Johnson & al, 2014, Píšová & Hanušová, 2016). Je proto třeba zkoumat faktory, které determinují procesy profesní socializace začínajících učitelů. Ačkoli respektujeme význam subjektivních determinant, zaměřujeme se zejména na

determinanty objektivní. Zaměřujeme se na tři roviny sociálního kontextu: interaktivní (žáci a třída), institucionální (kultura školy, kolegové a vedení školy) a kulturní (místní komunita stejně jako širší ekonomický, politický a kulturní kontext). (Píšová, 2013, Helms-Lorenz & al, 2016).

Dotazníkové šetření proběhlo ve dvou etapách v letech 2015–2017 na reprezentativním vzorku 389 začínajících učitelů z 6 krajů České republiky. Dotazník obsahoval 70 Likertových škál a zaměřoval se na vnější faktory socializace začínajících učitelů a jejich well-being. Data byla analyzována statistickými postupy včetně faktorové analýzy a regresních modelů. Následná kvalitativní fáze v současné době probíhá a je realizována prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s 20 učiteli, které doplňují a prohlubují poznatky z dotazníkového šetření.

Příspěvek přináší výsledky výzkumu zaměřeného na vnější faktory ovlivňující budování vztahu začínajících učitelů ke škole a školství a zejména jejich záměr setrvat ve škole/školství či odejít. Zaměřuje se zejména na ty faktory, které přispívají k rozhodnutí začínajících učitelů ve škole či školství setrvat. Na základě výsledků výzkumu, který zahrnoval kvantitativní i kvalitativní fázi, jsou formulována doporučení pro školy, vzdělávací politiku, pregraduální vzdělávání učitelů i pro samotné začínající učitele.

Bibliografie

Helms-Lorenz, M., Van De Grift, W. & Maulana, R. (2016). Longitudinal effects of induction on teaching skills and attrition rates of beginning teachers. *School Effectiveness and School Improvement*, 27(2), 178-204.

Ingersoll, R. (2003). *Is there really a teacher shortage? A report, Center for the Study of Teaching and Policy.* University of Pennsylvania.

Johnson, B., Down, B., Le Cornu, R., Peters, J., Sullivan, A., Pearce, J., & Hunter, J. (2014). Promoting early career teacher resilience: A framework for understanding and acting. *Teachers and teaching: theory and practice,* 20(5), 530–546.

Píšová, M. (2013). Teacher Professional Socialisation: Objective Determinants. *Orbis Scholae*, 7(2), 67-80).

Píšová, M., & Hanušová, S. (2016). Začínající učitelé a drop-out. *Pedagogika,* 66(4), 386–407.